

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра міжнародних відносин та міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ
(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність

055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

інститут, факультет, відділення

Факультет права та міжнародних відносин
(назва інституту, факультету, відділення)

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни Міграційні процеси в постсоціалістичних країнах Європи для студентів спеціальності 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Розробник:

Цветков Олександр Глібович, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин.
Протокол від 31 січня 2018 року № 7 .

Завідувач кафедри міжнародних відносин
та міжнародного права _____

 І.В. Жалоба

 Нашинець-Наумова А.Ю.

© Цветков О.Г., 2018 р.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018 р.

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра міжнародних відносин та міжнародного права

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 6		Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки
	Спеціальність 055 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	
Модулів – 1	Освітній рівень: «магістр»	Рік підготовки 6-й
Змістових модулів – 6		Семестр 12-й
Загальна кількість годин – 180		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 8 самостійної роботи - 20		Лекції 24 год.
		Семінарські 24 год.
		Модульний контроль 12 год.
		Самостійна робота 120 год.
		Вид контролю Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета є ознайомити студентів з основними тенденціями та особливостями міграційних процесів у постсоціалістичних країнах Європи, виробити навички аналізу закономірностей та особливостей розвитку міграційних потоків.

Завдання:

- систематизація знань про міграційні процеси в постсоціалістичних країнах Європи;
- оволодіння методами наукового аналізу явища міграції та його циклів;
- оволодіння аналітичними і прогностичними вміннями, можливостями зваженої оцінки процесів міграції та їх масштабів .

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні поняття, категорії та терміни, що застосовуються при дослідженні міграційних процесів;
- сутність виникнення та оцінок нинішнього стану міграцій у постсоціалістичних країнах Європи;
- основні чинники і тенденції, які справляють вплив на розвиток і масштаби міграційних процесів.

вміти:

- здійснювати фаховий аналіз інформаційних джерел;
- оперативно орієнтуватися та системно застосовувати теоретичні знання в ході аналізу конкретних стадій міграційних процесів;
- професійно відстоювати національні інтереси України на міжнародній арені.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Міграційні процеси сучасної доби.

Тема 1. Теоретичні аспекти теми «Міграційні процеси в постсоціалістичних країнах Європи».

Виклад курсу за темою. Предмет та оцінка міграційних процесів, як суспільного явища, їх типологія. Методологічні основи курсу. Рекомендована література.

Тема 2. Міграції в історії людства та у формуванні української нації.

Інформація про основні міграційні потоки в ході еволюції людства з акцентом на Європі та їх вплив на формування слов'янського оточення та власне української нації.

Змістовий модуль 2. Європейська палітра національних процесів.

Тема 3. Основні міграційні переміщення в Європі та їх сучасні масштаби.

Кількісна та якісна оцінки масштабних міграційних хвиль Європи. Поняття «гастарбайтерів» і їх сімей на міграційні процеси, роль і масштаби репатріантів.

Тема 4. Східна Європа та Середня Азія (терени пострадянського простору) у цих процесах.

Основні тенденції розвитку міграційних зв'язків у цих субрегіонах, репатріації і перехід від традиційності до загальних економічних чинників у формуваннях міграційних потоків.

Змістовий модуль 3. Міжнародний інструментарій розгляду і управління міграційними процесами.

Тема 5. Міжнародні організації сфери міграцій.

Сфери формування та рамки охоплення встановлених міжнародних стандартів у тематичних міжнародних організаціях. Їх універсальний і регіональний рівні.

Тема 6. Двосторонні підходи до міграційних процесів.

Домовленості у цій сфері на міждержавному рівні та їх предметне насичення. Інтереси країн-донорів і реципієнтів. Застосування реадмісій.

Змістовий модуль 4. Міграційна політика, як вияв національних спроможностей.

Тема 7. Базові напрями та інструментарій міграційної політики.

Історичні витоки та стратегії формування національних політик сфери міграцій. Тактичні пріоритети. Державний інструментарій сфери міграцій.

Тема 8. Навчальна сфера у міграційній політиці.

Резерв поповнення робочої сили. Дозвіл на працевлаштування студентів-іммігрантів, як норми політики формування ринків робочої сили.

Змістовий модуль 5. Політика запобігання нелегальній міграції.

Тема 9. Регуляції трудової міграції.

Імміграція для постійного проживання та тимчасова трудова міграція – два типи прийому мігрантів. Чинник «переманювання мізків» та квотні міри.

Тема 10. Вимушені мігранти та інтеграція мігрантів.

Поняття біженців та національні процедури їх прийому. Міжнародний захист через надання тимчасового притулку.

Змістовий модуль 6. Міграційна політика України.

Тема 11. Міграційна ситуація у сучасній Україні.

Базові чинники формування міграційних процесів після надбання незалежності Української держави. Виїзди і міграційні обороти населенням з іншими країнами.

Тема 12. Формування засад національної міграційної політики та її складових.

Труднощі формування та модифікацій міграційної політики за її основними напрямками. Питання громадянства, нелегальних мігрантів і прав іммігрантів – у центрі міграційного регулювання національної політики.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	денна форма			
		у тому числі			
	л.	с.	м.к.	с.р.	
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Міграційні процеси сучасної доби.					
Тема 1. Теоретичні аспекти теми «Міграційні процеси в постсоціалістичних країнах Європи».	4	2	2		10
Тема 2. Міграції в історії людства та у формуванні української нації.	4	2	2		10
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 2. Європейська палітра національних процесів.					
Тема 3. Основні міграційні переміщення в Європі та їх сучасні масштаби.	4	2	2		10
Тема 4. Східна Європа та Середня Азія (терени пострадянського простору) у цих процесах.	4	2	2		10
Разом за змістовим модулем 2	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 3. Міжнародний інструментарій розгляду і управління міграційними процесами.					
Тема 5. Міжнародні організації сфери міграцій.	4	2	2		10
Тема 6. Двосторонні підходи до міграційних процесів.	4	2	2		10
Разом за змістовим модулем 3	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 4. Міграційна політика, як вияв національних спроможностей.					
Тема 7. Базові напрями та інструментарій міграційної політики.	4	2	2		10
Тема 8. Навчальна сфера у міграційній політиці.	4	2	2		10
Разом за змістовим модулем 4	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 5. Політика запобігання нелегальній міграції.					
Тема 9. Регуляції трудової міграції.	4	2	2		10
Тема 10. Вимушені мігранти та інтеграція мігрантів.	4	2	2		10
Разом за змістовим модулем 5	30	4	4	2	20
Змістовий модуль 6. Міграційна політика України.					

Тема 11. Міграційна ситуація у сучасній Україні.	4	2	2		10
Тема 12. Формування засад національної міграційної політики та її складових.	4	2	2		10
Разом за змістовим модулем 6	30	4	4	2	20
Усього годин	180	24	24	12	120

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Міграційні процеси сучасної доби.		
1	Поняття міжнародних міграцій. Предмет дослідження.	2
2	Сутність міграційних процесів та її визначальні функції.	2
Змістовий модуль 2. Європейська палітра національних процесів.		
3	Міграційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи	2
4	Міграція на теренах пострадянського простору	2
Змістовий модуль 3. Міжнародний інструментарій розгляду і управління міграційними процесами.		
5	Поняття «гастарбайтерів», масштаби репатріації	2
6	Міжнародні організації сфери міграцій	2
Змістовий модуль 4. Міграційна політика, як вияв національних спроможностей.		
7	Головні напрямки міграційної політики.	2
8.	Проблеми втечі мізків.	
Змістовий модуль 5. Політика запобігання нелегальній міграції.		
9	Постійна та тимчасова трудова міграція.	2
10	Регуляції сфери трудової міграції.	2
Змістовий модуль 6. Міграційна політика України.		
11	Міграційне становище в Україні.	4
12	Питання громадянства і міграційна політика України.	4
	Разом	24

6. Теми лабораторних занять – не передбачено навчальним планом

7. Теми практичних занять – не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/П	Назва теми	Кількість годин	Бали
Змістовий модуль 1. Міграційні процеси сучасної доби.		20	10
1	Поняття міжнародних міграцій. Предмет дослідження.	10	5
2	Міграції в історії людства та у формуванні української нації.	10	5
Змістовий модуль 2. Європейська палітра національних процесів.		20	10
3	Основні міграційні переміщення в Європі та їх сучасні масштаби.	10	5
4	Міграційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи	10	5
Змістовий модуль 3. Міжнародний інструментарій розгляду і управління міграційними процесами.		20	10
5	Міжнародні організації сфери міграцій.	10	5
6	Двосторонні підходи до міграційних процесів.	10	5
Змістовий модуль 4. Міграційна політика, як вияв національних спроможностей.		20	10
7	Базові напрями та інструментарій міграційної політики.	10	5
8	Навчальна сфера у міграційній політиці.	10	5
Змістовий модуль 5. Політика запобігання нелегальній міграції.		30	15
9	Регуляції сфери трудової міграції.	10	5
10	Вимушені мігранти та інтеграція мігрантів.	10	5
Змістовий модуль 6. Міграційна політика України.		20	10
11	Міграційна ситуація у сучасній Україні.	10	5
12	Формування засад національної міграційної політики	10	5
Разом		120	60

9. Індивідуальні завдання – не передбачено навчальним планом

Модулі (назви, бали)	1. Міграційні процеси сучасної доби. (59 балів)		2. Європейська палітра національних процесів. (59 балів)		3. Міжнародний інструментарій розгляду і управління міграційними процесами. (59 балів)		4. Міграційна політика, як вияв (59 балів)		5. Політика запобігання нелегальній міграції. (59 балів)	6. Міграційна політика України. (59 балів)		
Лекції (теми, бали)	1. Теоретичні аспекти теми «Міграційні процеси в постсоціалістичних країнах Європи». (1 бал)	2. . Міграції в історії людства та у формуванні української нації. (1 бал)	3. Основні міграційні переміщення в Європі та їх сучасні масштаби. (1 бал)	4. Східна Європа та Середня Азія (терени пострадянського простору) у цих процесах. (1 бал)	5. Міжнародні організації сфери міграцій. (1 бал)	6. Двосторонні підходи до міграційних процесів. (1 бал)	7. Тема 7. Базові напрями та інструментарій міграційної політики. (1 бал)	8. Навчальна сфера у міграційній політиці. (1 бал)	9. Регуляції трудової міграції. (1 бал)	10. Вимушені мігранти та інтеграція мігрантів. (1 бал)	11. Міграційна ситуація у сучасній Україні. (1 бал)	12. Формування засад національної міграційної політики та її складових. (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	1. Поняття міжнародних міграцій. Предмет дослідження. (11 балів).	2. Сутність міграційних процесів та її визначальні функції. (11 балів)	3. Міграційні процеси в країнах Центральної та Східної Європи (11 балів)	4. Міграція на теренах пострадянського простору (11 балів)	5. Поняття «гастарбайтерів», масштаби репатріації (11 балів)	6. Міжнародні організації сфери міграцій (11 балів)	7. Головні напрями міграційної політики. (11 балів)	8. Проблеми втечі мізків. (11 балів)	9. Постійна та тимчасова трудова міграція. (11 балів)	10. Регуляції сфери трудової міграції. (11 балів)	11. Міграційне становище в Україні. (11 балів)	12. Міграційне становище в Україні. (11 балів)
Поточний контроль (вид, бали)		Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		Модульна контрольна робота 3 (25 балів)	)	Модульна контрольна робота 4 (25 балів)		Модульна контрольна робота 5 (25 балів)		Модульна контрольна робота 6 (25 балів)
С.р.	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)	Самостійна робота (10 балів)
Контроль (вид, бали)	Залік											

11. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), лабораторні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальних матеріалів: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

12. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 10), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та

порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4		Модуль 5		Модуль 6	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	1	1	3	3	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	1	5	3	30	2	10
4	Робота на семінарських заняттях	10	2	20	2	20	2	20	2	20	2	20	2	20
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25
6	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	59	-	59	-	59	-	59	-	59	-	59
Разом		354												
Коефіцієнт 354:100 = 3,54														

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійної роботи студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

- Опорні конспекти лекцій.
- Навчальні посібники.
- Робоча навчальна програма.

- Збірка контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
- Презентації.

14. Рекомендована література

Базова

1. Малиновська О.А. Міграція та міграційна політика. Навч. посіб., Київ, 2010. 305с.
2. Малиновська О. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС. — К.: Бланк-Прес, 2004. 171 с.
3. Брайчевська О. Репатріанти в Україні: шляхи інтеграції // Проблеми міграції. Укр. інформ.-аналіт. журн. — 1999. - № 3. - С. 34—39.
4. European Immigrations: Trends, Structures and Policy Implications Marek Okólski (ed.), Amsterdam University Press/
5. Бачинський Ю. Українська імміграція в Сполучених Штатах Америки /Ред. і передм. В.Маркуся. К.: Інтел, 1995. — 340 с.

Допоміжна

1. Бугай М.Ф. Депортації населення України (30—50-і роки) // Укр. Іст. журн. - 1990. №10 —С . 32 38.
2. Винниченко і Україна 1920—1980-х: депортації, заслання, вислання. — К.: Рада, 1994,— 126 с.
3. Гайдучкий А. П. Міграційний капітал в Україні. — К.: ТОВ «Інфорсистем», 2009. 244 с.
4. За справедливий підход к трудящимся-мигрантам в глобальной экономике / Международная конференция труда, 92-я сессия. — Женева: Международное бюро труда, 2004. 214с.
5. Зовнішня трудова міграція населення України /Держкомстат України, Український центр соціальних реформ. — К., 2009. 119 с.
6. Кондратьєв Я. Ю., Римаренко Ю. І., Олефір В. І. Основи міграціознавства: Навч.-мст. посіб. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. 424 с.
7. Малиновська О. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями. К.: Вид-во НЛДУ, 2004. -236 с.
8. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (Понягійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика) / За ред. Ю. Римаренка. — К.: «Довіра», 1998. — 911 с.
9. Міжнародна міграція та розвиток України в контексті європейської інтеграції: 36. мат-ів між нар. наук. конф. / За заг. ред. О. С. Власюка. — К.: ППД «Фоліант», 2008. — 264 с.
10. Мозоль А. Характеристика і аналіз міграційного законодавства та міграційних процесів в Україні // Право України.— 2001.— №4. — С. 118-122.
11. Науково-практичний коментар Закону України «Про громадянство України». К.: МП Леся, 2002. 251с.
12. Науково-практичний коментар Закону України «Про імміграцію». — К.: МП Леся, 2003. 208 с.
13. Науково-практичний коментар Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір проживання в Україні». — К.: Пектораль, 2006. 96 с.
14. Огляд трудової міграції в Україні, Молдові та Білорусі. — К.: МОМ, 2008. — 81 с.
15. Проблема нелегальної міграції та транспортування мігрантів в Україні: Наук. доп. / Центр тех. кооперації для Європи та Центр. Азії МОМ; Упоряд. О. Малиновська. К.: Бланк-Прес, 2000. — 120 с.

16. Руководство по разработке эффективной политики в области трудовой миграции в странах происхождения и назначения / Международная организация труда. — Женева: Междунр. бюро труда, 2006 - 280 с.
17. Спеціалізовані установи системи ООН: навчальний посібник / В. С. Бруз, В. М. Грабежей, В. О. Єлфімов та ін.; за ред. В. С. Бруза. - - К.: Либідь, 1995. 116 с.
18. Тенденции в области миграции в странах Восточной Европы и Центральной Азии: Обзор за 2001 2002 п\ I Междунар. организация по миграции. — 2002. — 219 с.
19. Трудова міграція та протидія торгівлі людьми: законодавчі та нормативні акти: інформаційно-аналітичний довідник. К.: Юристконсульт, 2006. 349 с.
20. Трудовая миграция в СНГ: социальные и экономические эффекты / Отв. ред Ж. Л. Зайончковская. М., 2003. 288 с.
21. Українська міграція до Європи та розв'язання пов'язаних з нею регіональних проблем: Мат-ли між нар. Наук. конф. — К.: Фоліант, 2008. 200 с.
22. Українська трудова міграція в контексті змін сучасного світу: 36. наук, статей / Львів: Манускрипт, 2005. 187 с.
23. Шлепаков А. Українська трудова еміграція в США і Канаді (кінець XIX -початок XX ст.). К.: Вид-во ЛН УРСР, 1960. — 200 с.
24. Шлепаков А., Малиновська О., Пінчук О. Еміграція населення України: соціально-економічні аспекти і можливі наслідки. — К.: НІСД, 1997. - 52 с. — (Сер. «Наукові доповіді»; Вип. 17).
25. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття: Підручний для вищих навчальних закладів. — К.: Генеза, 2005. — (816 с.). — С. 646-789.